

Κείμενο 1

Οικογένεια σε κρίση

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το βιβλίο του ιστορικού, ομότιμου καθηγητή του Πανεπιστημίου Αθηνών, Αντώνη Λιάκου, Ο ελληνικός 20ός αιώνας, Αθήνα: Πόλις, 2019, σ. 613-614.

Το 2009 η ταινία *Κυνόδοντας* του Γιώργου Λάνθιμου τάρραξε τα νερά του ελληνικού κινηματογράφου και προκάλεσε ουρές έξω από τις κινηματογραφικές αίθουσες. Υπόθεση, η περικόλειστη ελληνική οικογένεια των προαστίων. Μια αλληγορία που δεν απείχε από την πραγματικότητα, από τη σύγχρονη ελληνική οικογενειακή ετεροτοπία.¹ Ένας τεχνητός κόσμος για τα παιδιά και τους εφήβους που χτίστηκε στα χρόνια της ευημερίας. Αφοσιωμένοι γονείς περικόλειστα ιδιωτικά σχολεία, ασφυκτικά δεσμευμένος χρόνος ανάμεσα σε φροντιστήρια, αγγλικά, γαλλικά, χορό, μουσικά και σπορ, περιφρουρημένες εκδρομές με το οικογενειακό αυτοκίνητο, οχυρωμένες διακοπές ανάμεσα σε άλλες περικόλειστες οικογένειες. [...] Η οικογένεια αποτέλεσε το κατεξοχήν θέμα του ελληνικού κινηματογράφου. Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, που τακτοποιεί ακόμη και τις σεξουαλικές επιθυμίες των εφήβων, αρκεί να ανταποκρίνονται στις νόρμες ετεροκανονικότητας,² που επιτηρεί και ελέγχει διά της ανοχής, αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.

Μια σειρά από ταινίες [...] αποτυπώνουν την κρίση της οικογένειας σε διαφορετικά κοινωνικά στρώματα. Μετατρέπουν την οικογένεια σε έναν πολιτισμικό τόπο όπου «τα εν οίκω μη εν δήμω» μεταστρέφονται σε «εν δήμω τα εν οίκω». Ένας πολιτισμικός τόπος περιλαμβάνει όσα λέει ρητά και όσα υπονοεί. Είναι ένα σύνολο σχέσεων: τα χρόνια συγκατοίκησης των παιδιών με τους γονείς που επιμηκύνονται από τις σπουδές, από την ανεργία, από την αδυναμία των νέων να θρέψουν τον εαυτό τους από την εργασία τους, από τη γήρανση του πληθυσμού που δημιουργεί νέες συμβιώσεις διαφορετικών γενεών ηλικιωμένων, από τις εξαρτήσεις από το οικογενειακό περιβάλλον που

¹ ετεροτοπία = ο τόπος του άλλου, του διαφορετικού.

² ετεροκανονικότητα = η αντίληψη ότι υπάρχουν δύο βιολογικά φύλα (άνδρας, γυναίκα) με διακριτούς φυσικούς ρόλους.

αντισταθμίζουν την εργασιακή επισφάλεια,³ από την επιστροφή στο σπίτι μετά το διαζύγιο, από τη συμβίωση με τον σύντροφο της μάνας ή του πατέρα κ.ά. Ο νέος ελληνικός κινηματογράφος μιλά για την ενδοοικογενειακή υπαινικτική, λεκτική και φυσική βία. Η οικογένεια μετατρέπεται σε μια μικρογραφία των κοινωνικών προβλημάτων της ελληνικής κοινωνίας, σε ένα κομπρεσέρ έντασης, δυσανεξίας και δυσαρέσκειας.

Κείμενο 2

Το ακόλουθο κείμενο είναι απόσπασμα από τη συνέντευξη που παραχώρησε ο διάσημος Ιταλός τενόρος Αντρέα Μποτσέλι στον Κοσμά Βίδο για λογαριασμό του περιοδικού ΒΗΜΑgazino, τεύχος 258, 24/07/2022.

Ο Αντρέα Μποτσέλι σταδιοδρομεί στις μεγαλύτερες αίθουσες συναυλιών και στα στούντιο ηχογραφήσεων, ερμηνεύοντας προγράμματα με άριες από όπερες, με παραδοσιακά ιταλικά τραγούδια αλλά και με τραγούδια από μιούζικαλ και ποπ επιτυχίες δίπλα στους διασημότερους συναδέλφους του. Ο τενόρος από την Τοσκάνη εξακολουθεί και σήμερα, στα 64 χρόνια του, να διαγράφει λαμπρή καριέρα, επιβεβαιώνοντας με την ιστορία του και τη διαχρονική παρουσία του στη σκηνή πως «όνειρο απραγματοποίητο δεν υπάρχει». Τα λόγια αυτά στο στόμα του αποκτούν άλλο ειδικό βάρος, καθώς για να πραγματοποιήσει το όνειρό του χρειάστηκε να υπερβεί τον εαυτό του: Ο Αντρέα Μποτσέλι στα 12 χρόνια του, και ενώ αντιμετώπιζε ήδη μεγάλα προβλήματα με την όρασή του, έχασε εντελώς το φως του. Δεν έχασε όμως και το κουράγιο του, δεν απώλεσε τη δύναμη της ψυχής του. Προχώρησε με αποφασιστικότητα (μια λέξη που χρησιμοποιεί συχνά στην κουβέντα μας) μπροστά, έγινε σαρ, έκτισε μεγάλη περιουσία και έκανε οικογένεια, αποκτώντας από τους δύο γάμους του τρία παιδιά. «Προσπαθούσα πάντα να είμαι ένας σωστός πατέρας, ένας πατέρας στο μέτρο του δυνατού παρών», λέει τώρα, τονίζοντας πως όσο και αν η μεγάλη καριέρα ήταν πάντα ένας σημαντικός στόχος, ένα όνειρο ζωής που πραγματοποιήθηκε, «τα παιδιά μου ήταν και είναι η πρώτη προτεραιότητά μου και ο κύριος λόγος για τον οποίο ζω».

Όμως κάνετε ένα εξαιρετικά απαιτητικό επάγγελμα. Όταν πρέπει να επιλέξετε, η οικογένεια είναι πάντα η πρώτη επιλογή; Ακόμα και αν αυτό σημαίνει πως θα χάσετε μια πολύ συμφέρουσα επαγγελματική πρόταση;

«Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση μπορεί να βρεις τρόπο για να αφοσιωθείς στους αγαπημένους σου. Όπως συχνά λέω, δεν είναι ο χρόνος της παρουσίας μου στο σπίτι αυτό που έχει σημασία όσο η ποιότητα του χρόνου που περνάμε μαζί ως οικογένεια. Επέβαλα ένα μέγιστο χρονικό όριο απουσίας για τις συναυλίες μου. Έχω επίσης το προνόμιο να έχω δίπλα μου τη σύζυγό μου, η

³ επισφάλεια = αβεβαιότητα, ανασφάλεια.

οποία είναι και η μάνατζέρ μου. Και έχω πια και δύο παιδιά με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή».

Από τα παιδιά σας, ο γιος σας, ο Ματέο, ακολουθεί πλέον ξεκάθαρα τα βήματά σας και θεωρείται ένας πολλά υποσχόμενος νέος τραγουδιστής. Τι τον έχετε συμβουλεύσει;

«Όταν ο Ματέο εξέφρασε την επιθυμία να δοκιμαστεί στο επάγγελμα του καλλιτέχνη, τον προειδοποίησα για τις δυσκολίες, τις οποίες γνωρίζω πολύ καλά. Του εξήγησα πόσο περίπλοκο είναι το θέμα της showbiz.⁴ Όμως τελικά χαίρομαι για την επιλογή του, γιατί διαπιστώνω πως έχει βρει τον δρόμο του στη μουσική, εκφράζοντας τη δική του προσωπικότητα».

Κείμενο 3

ΑΝΤΩΝΗΣ ΣΟΥΡΟΥΝΗΣ (1942-2016)

Το μονοπάτι στη θάλασσα (απόσπασμα)

Το ακόλουθο κείμενο προέρχεται από το μυθιστόρημα Το μονοπάτι στη θάλασσα (Αθήνα: Εκδόσεις Καστανιώτη, 2006) που βραβεύτηκε με τα Βραβεία Μυθιστορήματος των περιοδικών Διαβάζω και Να ένα μήλο.

«Θα πάμε στο πάρκο παππού;» Σηκώθηκε σιγά και με κόπο, σα να σήκωνε ένα μεγάλο βάρος, ενώ δε σήκωνε τίποτα. «Πιάσε από κει το μπαστούνι...». Το έπιασα. «Θα σε κρατώ εγώ παππού, άσε το μπαστούνι...». «Ξέρω πως θα με κρατάς αλλά το θέλω για παρέα» είπε και μου το πήρε απ' το χέρι. «Εσύ θα κρατάς εμένα κι εγώ θα κρατάω αυτό». Το σήκωσε λίγο και το κοίταξε σα να μην το είχε ξαναδεί ποτέ του. «Κοίτα το», είπε και δεν ήξερα αν μιλάει σε μένα ή σ' αυτό, γιατί το έφερε μπρος τα μάτια του και το κοιτούσε. «Σ' το 'χω ξαναπεί θαρρώ, τούτο δω είναι το μόνο ξύλινο πράγμα που φτιάχνει ο άνθρωπος και δεν του βάζει καρφιά, γι' αυτό και μπορεί να σεργιανάει μαζί του στους δρόμους και να βλέπει πράγματα και θάματα. Οι πιο πολλοί άνθρωποι περπατάν για να φτάσουν με το έτσι θέλω κάπου, γι' αυτό και δε βλέπουν τίποτα στο δρόμο. Εσύ να γίνεις σαν κι αυτό το μπαστούνι. Να γκιζεράς⁵ στον κόσμο για να βλέπεις, ν' ακούς και να μαθαίνεις. Μην αφήσεις να σε κάνουν καρέκλα οι άλλοι και να σε κλείσουν στην κάμαρα για να κάθονται πάνω σου. Ούτε και τραπέζι για να ντερλικώνουν στην πλάτη σου. Μπαστούνι να γίνεις για να στηρίζεσαι πάνω σου, να στηρίζεις αυτούς που θέλουν να πάνε στο πάρκο να κάνουν τη βόλτα τους κι αυτούς που δεν τους στηρίζουν τα ποδάρια τους».

ΘΕΜΑΤΑ

⁴ showbiz = βιομηχανία του θεάματος.

⁵ γκιζερώ & γκιζιρώ = τριγυρνά άσκοπα εδώ κι εκεί.

ΘΕΜΑ 2 (μονάδες 35)

Ερώτημα 1^ο (μονάδες 15)

Να αξιολογήσεις τη συνάφεια του τίτλου του Κειμένου 1 με το θέμα του (μονάδες 5) και τη θέση που παίρνει ο συγγραφέας απέναντι σε αυτό (μονάδες 10).

Μονάδες 15

Ερώτημα 2^ο (μονάδες 10)

Να εντοπίσεις μία ειρωνική φράση στο Κείμενο 1 και μία πρόταση που διατυπώνεται με βεβαιότητα στο Κείμενο 2 (μονάδες 4) και να δικαιολογήσεις αυτές τις επιλογές, λαμβάνοντας υπόψη σου το θέμα του κάθε κειμένου και την αντίστοιχη πρόθεση του συντάκτη του (μονάδες 6).

Μονάδες 10

Ερώτημα 3^ο (μονάδες 10)

α. «Η οικογένεια που έπαιξε βασικό ρόλο στη μετάβαση από την αγροτική κοινωνία στην κοινωνία των πόλεων στην Ελλάδα, που φρόντισε κατά προτεραιότητα την εκπαίδευση των παιδιών της, την υγεία τους, ακόμη και τα στραβά τους δοντάκια, που είχε ενσωματώσει όλες τις παιδαγωγικές θεωρίες αντιαυταρχισμού, [...], αυτή η υπερπροστατευτική μελίχια οικογένεια θεωρούνταν πλέον από τον ελληνικό κινηματογράφο ότι αποτυπώνει όλες τις αντιφάσεις και τα άγχη αυτής της εποχής, περισσότερο από οποιοδήποτε άλλο θέμα.» Να αντικαταστήσεις τις παραπάνω υπογραμμισμένες λέξεις του χωρίου του Κειμένου 1 (1^η παράγραφος) με συνώνυμες, ώστε το ύφος λόγου να γίνει πιο λόγιο. (μονάδες 4)

β. Στην τρίτη παράγραφο («Πιστεύω πως με λίγη καλή οργάνωση ... με τα οποία μπορώ να μοιράζομαι τη σκηνή».) του Κειμένου 2 ο συνεντευξιαζόμενος χρησιμοποιεί μικροπερίοδο λόγο. Να τον εντοπίσεις (μονάδες 2) και να επισημάνεις δύο λόγους, για τους οποίους επιλέγει αυτό τον τρόπο σύνδεσης των νοημάτων (μονάδες 4).

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ 3 (μονάδες 15)

Τι συμβολίζει το μπαστόνι για τον παππού του αφηγητή στο Κείμενο 3; Να τεκμηριώσεις την απάντησή σου, αξιοποιώντας τρεις (3) κειμενικούς δείκτες. Εσύ, αν ήσουν στη θέση του αφηγητή, θα ακολουθούσες τη συμβουλή του παππού για το μπαστόνι ή όχι και γιατί; (150-200 λέξεις)

Μονάδες 15